

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edkkuj>

ดำเนินการวารสารโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ

A Study of Training Results Regarding Child-Centered Education Instructional Management Concept through Project of the Best Practices Schools under the Bangkok

ภาวิณี โสธายะเพชร¹ และ กิรติ คูวานนท์²
Pavinee Sothayapetch¹ and Kirati Khuvasanond²

^{1,2}สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Division of Elementary Education, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University

²หน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน และสาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Research Center for Children and Youth Development and Division of Elementary, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Received: March 15, 2022 Revised: September 30, 2022 Accepted: September 30, 2022

บทคัดย่อ

กระบวนการฝึกอบรมเป็นการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะการยึดแนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร วิธีการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากการ สังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการลงศึกษาภาคสนามในการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการอบรมมากขึ้นตามลำดับต่อกระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education) โดยประกอบไปด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครู ด้านหลักสูตรและด้านนักเรียน โดยสามารถสรุปผลจากการฝึกอบรมได้เป็นปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การดูแลเอาใจใส่อย่างพิถีพิถันของคณะวิทยากร 2) หัวข้อการอบรมเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง 3) วิทยากรพิเศษร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง และ 4) รูปแบบกิจกรรมที่ไม่น่าเบื่อ และแนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร พบว่า ต้องการให้มีการฝึกอบรมตามหลักสูตรของต่อไป รวมทั้งลดภาระงานของครูและลดนโยบายการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down approaches) เพื่อให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่หลักของ

*Corresponding author. Tel.: 086 362 6406

Email address: kirati.k@chula.ac.th

ตนเอง คือ การออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การฝึกอบรม โรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ

Abstract

Training is one way to develop teachers' instruction, especially regarding the child-centered education Instructional management concept in their instructions. This research aims to 1) study the results of training following the concept of child-centered education through the project of the best practices school under Bangkok, and 2) provide guidelines to drive the concept of child-centered through schools under Bangkok. The research method was qualitative research. The data were collected by observation, in-depth interview, focus group, and field study from the target groups.

The results revealed that the trainee felt satisfied with the training following the concept of child-centered education better and better. The concept consists of 4 aspects, i.e. environment, teacher, curriculum, and student. From the training process, the researchers concluded that in 4 factors as follows: 1) Attention of trainers, 2) Topics of training were useful and applicable, 3) The extra experts shared the direct experiences, and 4) Activities style were joyful. The guidelines showed that it should have training for the next curriculum, reduce the teachers' tasks, and limit the top-down approaches policy to let the teachers follow their main jobs. For example, teachers designed the instructional management regarding the students' needs and instruct the students effectively.

Keywords: Child-Centered Education, Training, The Best Practices Schools under the Bangkok

■ บทนำ

การศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการศึกษาของกรุงเทพมหานครทั้งในมิติของจุดแข็งและจุดอ่อนที่มีอยู่ของโรงเรียน 440 แห่ง พบว่า จุดแข็งของโรงเรียนในกรุงเทพมหานครมีคุณภาพสูงกว่าโรงเรียนในภูมิภาคอื่น ๆ เด็กทุกคนเรียนฟรีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายอย่างแท้จริง มีทุนทางสังคม วัฒนธรรมและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมากมาย เป็นเมืองที่มีสิทธิในการบริหารจัดการ มีความอิสระและคล่องตัวอย่างเต็มที่ มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สื่อการจัดการเรียนรู้ มีงบประมาณอย่างเพียงพอ แม้ครอบครัวของนักเรียนบางส่วนอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดและมีฐานะยากจน ครอบครัวบางส่วนแตกแยกหย่าร้างสูง ผู้ปกครองมีรายได้ไม่แน่นอน การดูแลเอาใจใส่บุตรหลานมีน้อย เด็กถูกทอดทิ้งแต่เด็กทุกคนก็ได้รับการศึกษาค่อนข้างดี และทั่วถึงตามสิทธิที่พึงได้รับ (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, 2556) อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่ค้นพบคือรูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาติดกรอบแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการมากเกินไป ครูเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน เน้นการสอนในรูปแบบบรรยายและจำเพื่อสอบ การออกแบบการเรียนรู้ผ่านโครงการและกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเองยังมีน้อย ขาดหลักการและแนวคิดของการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการฝึกอบรมบ่อยครั้งแต่การอบรมขาดการติดตาม และไม่ได้รับการ สนับสนุนช่วยเหลือมากเท่าที่ควร ครูจำนวนหนึ่งขาดแรงจูงใจในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน เกิดการ สูญเปล่าทางการศึกษา ขาดการดำเนินงานในรูปแบบบูรณาการเชิงปฏิบัติ เป็นต้น

จากสภาพปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ จุดแข็ง และจุดอ่อนนำมาซึ่งการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการศึกษากกรุงเทพมหานครในปีพุทธศักราช 2575 คือ การศึกษาต้องหลุดจากกรอบ สร้างมหานครแห่งการเรียนรู้ มีห้องเรียนดิจิทัล (Digital

Classroom) สามารถออกแบบการศึกษาด้วยตนเอง 50:50 ยกย่องคุณภาพการลงทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยมีมาตรการข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ เช่น จัดให้มีบัตรวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาความเป็นกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดกทม. เป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการจัดการตนเอง โดยส่งเสริมการใช้หลักสูตรสัดส่วน 70:30 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนครั้งวันทำกิจกรรมครึ่งวัน มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรพลเมืองดี จิตอาสา หลักสูตรโตไปไม่โกง อาเซียนศึกษาในโรงเรียน การเรียนรู้ด้วยการเน้นการลงมือปฏิบัติ การวิจัยชุมชน ฯลฯ ทำให้ครูมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเน้นบรรยายเนื้อหาในหนังสือเรียน เปลี่ยนบทบาทเป็นครูผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ให้คำแนะนำส่งเสริมในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ จัดคู่มือการศึกษาให้กับครู เข้ารับการศึกษาดูงานตามที่เป็นตนเองสนใจและสมัครใจ ปฏิรูประบบการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือชุมชนรอบโรงเรียนในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีต้นทุนทางครอบครัวยากจน ให้ได้รับโอกาสการเรียนรู้ เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เกิดสมรรถนะและมีทักษะชีวิตที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงช่วยลดช่องว่างการเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากการร่วมมือช่วยเหลือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2556)

ผู้วิจัยทำงานภายใต้โครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรฐานของโรงเรียนไทยให้มีคุณภาพทัดเทียมกับสากลภายใต้บริบทของวัฒนธรรมไทย โดยยึดแนวทางการจัดการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education) โดยฝึกอบรมปฏิบัติซึ่งเน้นหลักการสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม หลักสูตร ครู นักเรียน (สมศักดิ์ ภู่กาตาวรรณ, 2544) แนวคิดสำคัญในการทำงานคือการขยายโอกาสไปสู่เด็กยากจนด้วยโอกาสในโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานคร จำนวน 440 แห่ง ทั้งโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ครูและผู้บริหารการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ นักเรียนได้รับโอกาสและมีความสำคัญมากขึ้น ปัจจุบันมีการขยายโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศจำนวน 54 โรงเรียนไปยังทุกเขตของ กทม. มีการฝึกอบรมแบบเข้มตามหลักสูตรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 9 วัน อย่างเข้มข้นทั้งทฤษฎี การลงมือปฏิบัติ ศึกษาดูงาน การทำพันธสัญญา การสนับสนุนช่วยเหลือเชิงกลยุธมิตร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสริมและให้กำลังใจ (Coaching and Mentoring) อย่างสม่ำเสมอจริงจังต่อเนื่องยาวนานจนครูปฏิบัติได้จริงในห้องเรียน การประสานงานกับ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ จนเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน จากการดำเนินการโครงการวิจัยนี้ ส่งผลให้เกิดการสังเคราะห์งาน การสร้าง องค์ความรู้ใหม่ การขยายผลการทำงานและเกิดการเปลี่ยนแปลงกับผู้บริหาร การศึกษา ครูและนักเรียนอย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและรายงานการวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย คือ (1) เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวทางการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ และ (2) เพื่อเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียน กรุงเทพมหานคร

■ จุดประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวทางการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโครงการโรงเรียน กรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ
- 2) เพื่อเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียน กรุงเทพมหานคร

■ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education)

กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกระบวนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือนักเรียนจะถูกวางไว้เป็นแกนหลักในกระบวนการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียน ภูมิหลังและ จุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียน โดยสะท้อนออกมาในรูปของสถานการณ์ที่เอื้อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความคิด เห็น ความสามารถของตนเอง ฝึกความรับผิดชอบและฝึกสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเอง โดยการเรียนรู้จะถูกสร้างขึ้นโดยตัวของ ผู้เรียนผ่านแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งที่ผู้เรียนเสาะหาด้วยตนเองและแหล่งข้อมูลที่ผู้สอนจัดเตรียมให้ ในขณะที่ผู้สอนจะเป็น ผู้สนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนมากกว่าการเป็นศูนย์กลางของความรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบหลัก ๆ อยู่ด้วยกัน 7 ประการ (สมศักดิ์ ภูเกศวารธน์, 2544) คือ 1) ผู้สอนต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ผู้สอนต้องเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ 3) การเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการ เรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้ กล่าวคือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง 4) เป็นการพึ่งพาตนเองเพื่อให้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้จริงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ 5) การประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอของ ผู้เรียน โดยวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเรียนรู้ถึงจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเพื่อนำมาพัฒนาตนเอง 6) เน้นความ ร่วมมือของ ผู้เรียนในห้องเรียน 7) รูปแบบการเรียนรู้ซึ่งอาจจัดได้ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม นอกเหนือจากหลักการทั้ง 7 ประการ แล้ว องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เช่น ความปลอดภัย ใน ห้องเรียน ความพร้อมของอุปกรณ์การเรียน ความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอนและบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียน องค์ประกอบเหล่านี้เป็นการช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีความสำคัญและเป็นตัวขับเคลื่อน กระบวนการเรียนรู้ไปสู่ความสำเร็จ บทบาทที่สำคัญของผู้เรียนซึ่งกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) มีดังนี้ 1) ควบคุม กำกับการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง 2) ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กลุ่ม ร่วมกัน 3) เรียนรู้อย่างกระตือรือร้นด้วยตนเองมากกว่าการสอนโดยผู้สอน 4) คิดริเริ่ม ลองผิดลองถูก 5) ทำงาน ร่วมกัน อภิปราย ปรึกษากันอย่างกระตือรือร้นในกลุ่มผู้เรียน 6) ขอความช่วยเหลือจากผู้สอนเมื่อมีปัญหา 7) ตั้งคำถามและค้นคว้าหา คำตอบอย่างกระตือรือร้น 8) มีความพึงพอใจในความสำเร็จ 9) ร่วมวางแผน ร่วมกระบวนการเรียนการสอน ร่วมประเมินผล และพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคลของผู้เรียน และบทบาทที่สำคัญ ของผู้สอน ทิศนา ขัมมณี (2557) ได้อธิบายไว้ในภาพกว้างซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนี้ 1) ครูต้องจัดเตรียม กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สามารถเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวและใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การ เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) ผู้สอนควรลดบทบาทของตนเองลงโดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอด ความรู้ไปสู่ผู้อำนวยความสะดวก ช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวัดและประเมินความรู้ ทักษะหรือพัฒนาการของผู้เรียนนั้น มีความจำเป็นต้องเลือกวิธีวัดและประเมินผลให้ สอดคล้องกับวิธีการสอนและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541) ได้เสนอแนะวิธีการประเมินผลไว้ทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้ 1) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินโดยแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความคิด พฤติกรรมของผู้เรียน โดยดูจากวิธีปฏิบัติและผลจากการปฏิบัติของ ผู้เรียนในสภาพที่แท้จริง โดยวิธีการที่ผู้สอนสามารถใช้ประเมินได้คือ การสังเกต การพูดคุย สัมภาษณ์ แบบทดสอบ ความสามารถ (สาลี รักสุทธิ, 2544; Stiggins, 2011) การรายงานตนเอง (Miller, 2013) และบันทึกข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541; วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545) 2) การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็น

การทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนสามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิตและการประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิต ซึ่งสามารถใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการสืบค้น โดยการพูดคุยสอบถามผู้เรียนถึงความรู้สึกที่มีต่อตนเองและการทำกิจกรรมรวมถึงการประเมินความสำเร็จของตนเอง การสังเกต โดยผู้สอนสังเกตผู้เรียนในขณะที่ร่วมกิจกรรม การตอบคำถาม การทำงานเดี่ยวหรือกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ผู้สอนยังสามารถใช้วิธีการวิเคราะห์ผู้เรียนว่าส่วนใดดีและส่วนใดต้องการปรับปรุง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2545; สำลี รักสุทธิ, 2544; Miller, 2013) และ 3) การประเมินจากแฟ้มสะสม (Portfolio Assessment) เป็นวิธีการประเมินที่เปิดโอกาสให้เห็นถึงความสามารถของผู้เรียนตามสภาพจริง เป็นการสะท้อนผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมและปฏิบัติงานของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2545; สำลี รักสุทธิ, 2544; อรนุช อยู่คุ้มและคณะ, 2546; Miller, 2013; Stiggins, 2011)

การฝึกอบรม (Training)

การพัฒนาตนเองและการพัฒนาวิชาชีพของครูมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยความก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ครูจำเป็นต้องมีหน้าที่ในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งวิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อการเรียนการสอนและทักษะต่าง ๆ ที่พร้อมจะทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังที่สหภาพยุโรป (2552) เสนอแนวคิดที่ว่า เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในเรื่องของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ครูจำเป็นต้องมีการสะท้อนตนเองในเรื่องของความต้องการในการเรียนรู้ในบริบทสภาพแวดล้อมของโรงเรียนโดยเฉพาะ และต้องรับผิดชอบตนเองในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ทักษะต่าง ๆ รวมถึงเจตคติให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ Buckley and Caple (2007) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นความพยายามอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนเพื่อที่จะปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในการที่จะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติสำหรับใช้ในการทำงานในปัจจุบันและอนาคต (Blanchard & Thacker, 2007)

การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จ ต้องทำอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงองค์ประกอบ ซึ่ง ศรีอรุณ เรศานนท์ (2537) ได้เสนอองค์ประกอบของการฝึกอบรม 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บุคคล ประกอบด้วยผู้รับผิดชอบในการจัดการฝึกอบรม วิทยากรในการฝึกอบรม ทีมงานที่มีส่วนร่วมและอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมและผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม 2) ทรัพยากร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สถานที่ เวลาและสื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ โดยสถานที่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายในการจัดฝึกอบรม การจัดหาอาหาร การเดินทางของผู้เข้าร่วมอบรม การให้บริการสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกอบรม รวมทั้งระยะเวลาในการจัดฝึกอบรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 3) งบประมาณการฝึกอบรม เป็นสิ่งจำเป็นและควรคำนึงถึงหลักการประหยัดเป็นสิ่งสำคัญเพื่อไม่ให้เกิดการสูญเปล่าในการฝึกอบรม และ 4) การจัดการและบริหารโครงการ ผู้รับผิดชอบการจัดฝึกอบรมจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ กิจกรรมแต่ละขั้นตอนต้องทำตามลำดับ วิเคราะห์ความจำเป็น วางแผนงาน ออกแบบวิธีการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรม

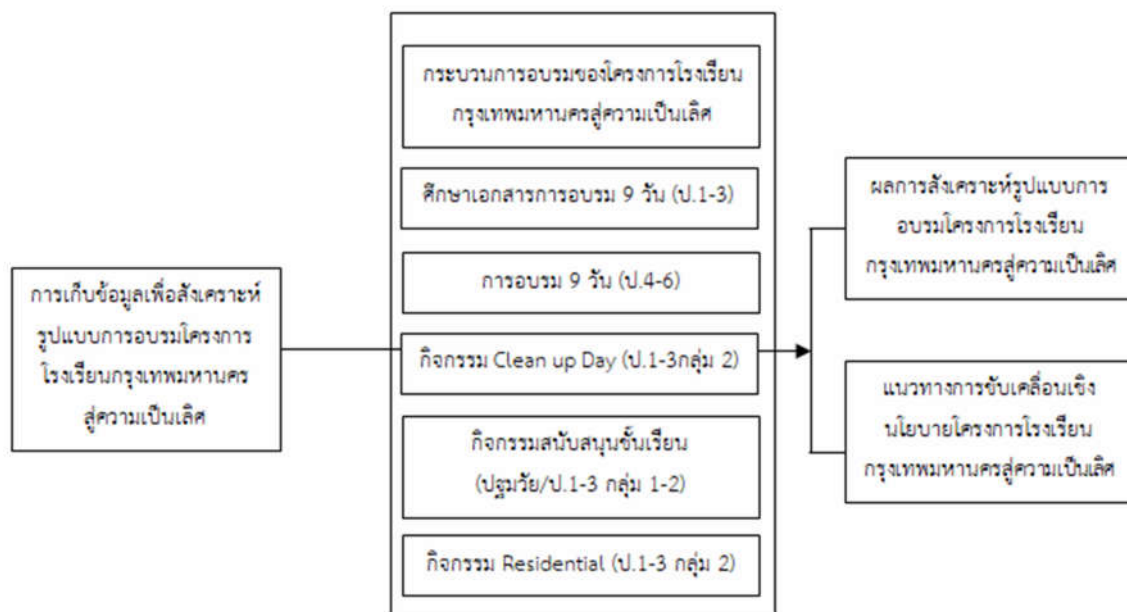
วิธีการหรือเทคนิคการฝึกอบรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้น ๆ วิธีการหรือเทคนิคจะต้องถูกเลือกให้มีความสอดคล้อง กับเนื้อหาที่ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับในแง่ของความรู้และทักษะที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ช่วงระยะเวลา ดังที่ Milhem, Abushamsieh and Pérez Aróstegui (2014) และวิจิตร อาวะกุล (2550) กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการของการฝึกอบรม ดังนี้ 1) การบรรยาย (Lecture) เป็นการให้ความรู้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบบทางเดียว เป็นการ สื่อสารทางเดียว โดยส่วนมากใช้กับการฝึกอบรมสำหรับกลุ่มใหญ่ที่มีเวลาจำกัดและต้องการให้ได้เนื้อหา แนวคิดหรือ

ทฤษฎีเป็นจำนวนมาก 2) การอภิปราย (Discussion) เป็นวิธีการหรือเทคนิคที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นระหว่างในเรื่องเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปอันนำมาซึ่งประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ และกรอบที่กำหนด 3) การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการร่วมกันปรึกษาหารือ ค้นคว้า วิเคราะห์เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาและเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อขยายความรู้ให้กว้างขวางขึ้น 4) การสัมมนา (Seminar) เป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับนโยบายผ่านกิจกรรมการสัมมนา เพื่อการประชุมร่วมกันเพื่อศึกษา ค้นคว้าหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Study Visit) เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทัศนคติ ประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้จริงในเรื่องที่ต้องการพัฒนา ทำให้เห็นภาพขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น 6) การพัฒนาตนเอง (Self-improvement) เป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองโดยมีการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเป็นสื่อในการเรียนรู้ 7) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อร่วมกันค้นคว้าวิธีการแก้ปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นโดยร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำ สรุปได้ว่าวิธีการหรือเทคนิคที่นำมาใช้ในการฝึกอบรมนั้นมีมากมายหลายรูปแบบ การพิจารณาเลือกวิธีการหรือรูปแบบควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดฝึกอบรม

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการลงศึกษาภาคสนามในการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัย

กลุ่มคนที่เข้าร่วมการวิจัยเป็น ผู้บริหารกรุงเทพมหานครด้านการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ผู้อบรมโครงการฯ ครูผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการฯ และนักเรียนที่ผ่านห้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 722 คน โดยมีครูผู้เข้าร่วมอบรมในโครงการฯ จำนวน 547 คน จำแนกเป็นเพศหญิง ร้อยละ 86.3 เพศชาย ร้อยละ 12.1 และไม่ระบุเพศ ร้อยละ 1.6

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การลงศึกษาภาคสนามในการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสังเกตกระบวนการ อบรม 9 วัน ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครู ด้านหลักสูตรและด้านนักเรียน 2) แนวทางการสัมภาษณ์ครูผู้เข้าร่วมการอบรม 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้จัดอบรมกลุ่มต่าง ๆ 4) แบบบันทึกการลงศึกษา ภาคสนาม กิจกรรม Clean Up Day/สนับสนุนชั้นเรียน/ดูงานโรงเรียนต้นแบบ/Residential โดยผู้วิจัยได้ลงศึกษาภาคสนาม จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเทวราชกุญชร โรงเรียนคลองทรงกระเทียม โรงเรียนวัดลำกะตาน 5) แนวทางการสัมภาษณ์แนวทางการขับเคลื่อนโครงการฯเชิงนโยบาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการสัมภาษณ์คณะศึกษานิเทศก์ ครูและผู้บริหารโรงเรียน และ 6) แบบบันทึกการสัมภาษณ์/การสังเกต/ชิ้นงาน โดยลงศึกษาภาคสนามกับนักเรียนที่ผ่านห้องเรียนที่ใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบพหุวิธี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ดังนี้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม ตลอดจนใช้สังเคราะห์ข้อสรุป เปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างและความสอดคล้องของข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ได้

■ ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ มีการดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน ซึ่งผู้วิจัยจำแนกได้ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการวิจัย พบว่า กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education) เป็นระยะเวลา 9 วัน โดยประกอบไปด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านครู ด้านหลักสูตรและด้านนักเรียน ซึ่งการพัฒนาเนื้อหาอบรมนั้น ทีมวิทยากรมีกระบวนการในการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับปรุงเนื้อหาในการอบรมก่อนผ่านกิจกรรม 3 กิจกรรม คือ การประชุมเตรียมความพร้อม การอบรมที่วิทยากร การซ้อมก่อนวันอบรมจริง ซึ่งเนื้อหาในการอบรมในแต่ละวันเรียงจากสิ่งที่ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรมไปสู่นามธรรมที่เป็นเรื่องสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูที่เป็นศูนย์กลางอำนาจในชั้นเรียนไปสู่การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเนื้อหาการอบรมสามารถสรุปองค์ประกอบหลักสำคัญได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครู ด้านสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตรและด้านนักเรียน 1) ด้านครู ครูเป็นหัวใจสำคัญในห้องเรียนและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนองค์ประกอบอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน การสนับสนุนนักเรียนตามธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล รวมทั้งเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและห้องเรียนเป็นหัวใจสำคัญในการเรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีความสมดุลทั้งการจัดพื้นที่ห้องเรียน การจัดตกแต่งความสะอาดหรือความสว่างของห้องเรียน สภาพแวดล้อมจะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการสอนของครูดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ 3) ด้านหลักสูตร หลักสูตรจะมุ่งเน้นเนื้อหาที่สามารถช่วยพัฒนาให้นักเรียนให้มีศักยภาพในการเรียน ตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะเน้นการจัดกิจกรรมและการวัดประเมินผลที่หลากหลายคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการบูรณาการและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 4) ด้านนักเรียน นักเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นจะมีลักษณะที่มีความสุขในการเรียน ในขณะที่ยังเคารพระเบียบกติกาของห้องเรียน รวมทั้งมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

จากประสบการณ์การอบรมครูในสังกัดโรงเรียนกรุงเทพมหานครของทีมนักวิจัยพบว่า รูปแบบการอบรมที่เหมาะสมควรจะต้องจัดให้มีการบรรยายเนื้อหาสลับกับการทำกิจกรรม โดยหัวข้อที่มีเนื้อหาการบรรยายมากจะถูกจัดไว้ในช่วงเช้า เมื่อจบการบรรยายช่วงเช้าควรมีกิจกรรมหรือทั้งประเด็นคำถามไว้ ส่วนการอบรมช่วงบ่ายจะจัดหัวข้อที่มีเนื้อหาบรรยายไม่มากนัก เน้นการทำกิจกรรมระดมสมอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติ เช่น การผลิตสื่อ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะการวางรูปแบบกิจกรรมเหล่านี้มุ่งให้เกิดพลวัตในการอบรม ทำให้ครูผู้เข้าอบรมไม่เป็นผู้เรียนอยู่ฝ่ายเดียว (Passive learners) แต่ต้องนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์และทดลองใช้ร่วมกัน มีเวลาให้สร้างสรรค์นวัตกรรมและนำเสนอผลงาน ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะสร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเอง (Active learners) จากการเก็บรวบรวมของผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้สึกพึงพอใจต่อการอบรมมากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นปัจจัยหลักได้ 4 ปัจจัย กล่าวคือ 1) การดูแลเอาใจใส่อย่างพิถีพิถันของคณะวิทยากร ทีมนักวิจัยได้รับคำชื่นชมจากผู้เข้ารับการอบรมทั้งในเรื่องการต้อนรับด้วยไมตรี การเอาใจใส่เยี่ยมเยียน การให้เกียรติ การวางตัวและเคารพผู้เข้าอบรมในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์สอน ผู้ปฏิบัติหน้าที่จริง ผู้เข้าอบรมค่อย ๆ ปรับตัวและเปิดใจเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครูคนอื่น ๆ 2) หัวข้อการอบรมเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง จุดเด่นของการอบรมที่สามารถสร้างความเข้าใจผู้เข้ารับการอบรมได้ ต้องเริ่มจากการสร้างความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของครูผ่านกิจกรรมการอบรมผ่านกิจกรรมกระบวนการที่ปลูกฝังความรู้สึกในวิชาชีพครูและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ รวมทั้งเปิดวงสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างสัมพันธภาพเชิงบวก (Positive relationship) แลกเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiation) ลีลาการเรียนรู้ (VAK) และพหุปัญญา (Multiple intelligences) ให้ผู้เข้าอบรมกลับมาสะท้อนคิดและเห็นความสำคัญของวิชาชีพที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกคนได้ 3) วิทยากรพิเศษร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง ทีมนักวิจัยได้เชิญวิทยากร

พิเศษซึ่งเคยเป็นครูที่ผ่านการอบรมมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ตรง ทำให้ครูผู้เข้ารับการอบรมมองเห็นภาพการนำความรู้ไปใช้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีทัศนคติที่ดีขึ้นและพร้อมนำเทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน 4) รูปแบบกิจกรรมที่ไม่น่าเบื่อ การอบรมโดยปกติทั่วไปมักใช้รูปแบบการบรรยายเป็นหลัก หรืออาจมีรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติที่ให้ครูนำความรู้ไปฝึกปฏิบัติภายในกรอบเวลาที่กำหนด แต่การอบรมครั้งนี้นอกจากมีการบรรยายความรู้แล้ว ยังมีกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้เข้ารับการอบรมต่างโรงเรียน ช่วยประสานเครือข่ายครูให้เข้มแข็งผ่านการจัดกลุ่มหลากหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอผลงานผ่านการรายงาน การนำเสนอผลงานผ่านบทบาทสมมติ เป็นต้น

ตอนที่ 2 กระบวนการ Coaching and Mentoring

จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการ Coaching and Mentoring เริ่มต้นนับตั้งแต่ภายหลังการอบรม โดยทีมวิทยากรจะวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมอบรมรายบุคคลเพื่อจัดวางตำแหน่งของวิทยากรในฐานะผู้ติดตามสนับสนุน เป็นที่เล็งในการนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยทีมวิทยากรจะวิเคราะห์บุคลิก ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ความพร้อมในการนำความรู้ไปใช้เพื่อจับคู่ทีมวิทยากรก่อนการสนับสนุนอย่างเป็นทางการ โดยมีกระบวนการย่อย 5 กระบวนการ ดังนี้ 1) กระบวนการ Clean Up เป็นกระบวนการที่ทีมวิทยากรผู้อบรมจะลงพื้นที่โรงเรียนเพื่อช่วยปรับสภาพห้องเรียน วางแผนผังให้เอื้อต่อการประยุกต์ใช้วิธีการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยแนะนำ วางแผนเปลี่ยนแปลงในด้านกายภาพ การจัดให้มีมุมต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น มุมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมกับนักเรียน มุมสุขภาพเพื่อให้นักเรียนมีที่วางแปรงสีฟันและแก้วน้ำ มุมส่งงาน มุมการอ่าน มุมรองเท้าและมุมกระเป๋า นอกจากนี้จะให้คำปรึกษาแล้วทางทีมวิทยากรยังช่วยเหลือครูในการขนย้าย คัดเลือกอุปกรณ์ หรือสื่อเพื่อเก็บสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็น ทีมวิทยากรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ครูมีความรู้สึกถึงความเข้าใจใส่ใจและไม่ละทิ้งให้ครูรู้สึกว่าเป็นภาระกับการเปลี่ยนแปลง 2) การเข้าสนับสนุนครู ทีมวิทยากรจะเข้าไปเยี่ยมห้องเรียน ดูการจัดห้องเรียน การจัดวางมุมและอุปกรณ์ต่าง ๆ ว่าใกล้เคียงกับที่ได้วางแผนหรือไม่ ตัวอย่างเช่น มีการใช้ star chart เพื่อจูงใจนักเรียนในการทำงาน มีการจัดมุมกระเป๋า มุมรองเท้าอย่างเป็นสัดส่วน มีการตั้งข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนหรือไม่ ในเรื่องของการเรียนการสอนในห้องเรียน ทีมวิทยากรจะเข้าสนับสนุนในด้านการใช้จิตวิทยาในการคุมชั้นเรียน ใช้น้ำเสียงที่ดูอบอุ่น มีอุปกรณ์ที่ช่วยให้ครูสามารถสื่อสารทางบวกกับนักเรียน มีการให้ความสำคัญและความแตกต่างระหว่างบุคคล การเข้าสนับสนุนครั้งที่ 1 การนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในห้องเรียน และเก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมค่อนข้างชัดเจน แต่พบอุปสรรคเรื่องการนำความรู้ด้านหลักสูตรไปใช้ ซึ่งครูไม่ทราบว่าจะนำความรู้ส่วนไหนมาปรับใช้อย่างไร ทีมวิทยากรจึงเสนอแนะไปตามความสามารถของครูแต่ละคน การสนับสนุนครั้งที่ 2 ทีมวิทยากรเห็นการเปลี่ยนแปลงของครูชัดเจนขึ้น มีการจัดสภาพแวดล้อมและสัมพันธภาพเชิงบวกของครูซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นความกระหายใคร่รู้ของนักเรียนได้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเอง และการสนับสนุนครั้งที่ 3 วิทยากรเห็นการเปลี่ยนแปลงองค์รวมของครู มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสะท้อนจากกิจกรรมและการวัดประเมินผลที่ครูออกแบบ 3) การรายงานผลผู้บริหาร บุคคลสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่น คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมที่ทีมวิทยากรที่รับผิดชอบดูแลติดตามโรงเรียนจะเข้าพบผู้บริหารเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ เมื่อมีการสนับสนุนครูแต่ละครั้ง ทีมวิทยากรจะให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) แก่ครูและรายงานผลถึงผู้บริหาร ซึ่งรูปแบบการรายงานทำให้ครูรู้สึกภูมิใจและมั่นใจว่าข้อมูลที่ผู้บริหารได้รับเป็นข้อมูลที่แท้จริงตามที่ตนปฏิบัติ และยังให้ความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตร เกื้อกูลครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งผู้บริหารหลายท่านเห็นความสำคัญของโครงการมากขึ้นจากการรายงานผลเพราะเป็นการรับประกันคุณภาพการสอน การเรียนรู้

ของนักเรียนและเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างแท้จริง 4) การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ กิจกรรมพาครูลงศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบจะทำให้ครูปรับบทบาทจากผู้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นผู้สังเกตการณ์และบันทึกประเด็นตามแบบสังเกตที่มหาวิทยาลัยแจกให้ ซึ่งเป็นจุดเน้นหลัก 4 ประเด็น คือ การจัดสภาพแวดล้อม ครู หลักสูตร นักเรียน เมื่อแบ่งกลุ่มศึกษาดูงานเรียบร้อย ตัวแทนครู แต่ละกลุ่มจะนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบในประเด็นที่ได้เรียนรู้และสิ่งที่อยากนำไปปรับใช้ในโรงเรียนของตนเอง อีกทั้งครูจะได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติม เกิดการแลกเปลี่ยนสื่อและใบงาน เห็นวิธีและเทคนิคเพิ่มเติมในการคุมชั้นเรียน เป็นต้น และ 5) กิจกรรม Residential เป็นกิจกรรมที่นำครูไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้นอกสถานที่ โดยมีกระบวนการทบทวนความรู้ การประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรม 5 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมการรายงานสรุปผลการดำเนินงานหลังผ่านการอบรม กิจกรรม Circle time เป็นช่วงที่ให้ครูระบาย เปิดใจ บอกความรู้สึกต่อการเข้าร่วมการอบรมในทุกกิจกรรม กิจกรรมฐาน เป็นการทบทวนความรู้ที่ได้จากการอบรมทั้งหมดผ่านกิจกรรมในแต่ละฐานกิจกรรมการแสดงของครู เป็นกิจกรรมรื่นเริงของครูและทีมวิทยากรที่ได้ผ่อนคลายร่วมกัน กิจกรรมการถอดบทเรียนและ ประชุมครูในโรงเรียนเดียวกันเพื่อวางเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอนาคต

ตอนที่ 3 แนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร

บทสรุปในส่วนแนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร ได้รับข้อมูลจากผู้ดำเนินโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ 2 กลุ่ม ได้แก่ คณะศึกษานิเทศก์ ครูและผู้บริหารโรงเรียน โดยมุ่งประเด็นรูปแบบการดำเนินงานโครงการฯ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต ทิศทางและความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ความต่อเนื่องของการสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งได้แนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร

3.1 ข้อสรุปเชิงนโยบายจากคณะศึกษานิเทศก์ ผู้วิจัยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคณะศึกษานิเทศก์ในโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) ต้องการให้มีการฝึกอบรมตามหลักสูตรต่อไป แต่ควรลดและหยุดการฝึกอบรมจากโครงการอื่น ๆ จากหน่วยงานภายนอกและหน่วยงานภายในของ กทม. ควรเน้นการอบรมจากโครงการนี้เป็นหลัก เพราะปัจจุบันโครงการฝึกอบรมในแต่ละปีมีปริมาณมาก ซ้ำซ้อน สิ้นเปลือง และมาจาก หลากหลายองค์กร ครูและผู้บริหารจำเป็นต้องรับเพราะมีคำสั่งและนโยบายมา ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรม อบรมนิเทศ เก็บข้อมูล เขียนเอกสาร รายงานผลการดำเนินงานตามกรอบแนวทางที่กำหนดมาให้ ซึ่งเป็นการทำงานซ้ำไปซ้ำมา ไม่เกิดประสิทธิภาพ 2) ลดภาระงานของครู กทม. จากการทำเอกสารและครูถูกดึงออกจากห้องเรียนจากกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนของครู แม้จะมีนโยบายคืนครูสู่ห้องเรียน จากกระทรวงศึกษาธิการ แต่ภาระงานของครูกลับไม่ได้ลดลงเลย จากปัญหาอุปสรรคเหล่านี้จำเป็นต้องมีมาตรการคุ้มครองครูและห้องเรียนปลอดภัยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาระของครู 3) จุดแข็งของโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ ประสบผลสำเร็จโดยเห็นผลของการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ตั้งแต่ครูที่ตั้งใจสอน มีทัศนคติการสอนที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ห้องเรียนสะอาด นำเรียนรู้ มีการจัดพื้นที่การเรียนรู้และพื้นที่กิจกรรม รวมถึงนักเรียนที่มีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น ตั้งใจเรียน และมีระเบียบวินัยมากขึ้น

3.2 ข้อสรุปเชิงนโยบายจากครูและผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้สนทนาสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ พบประเด็นที่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากคณะศึกษานิเทศก์ กล่าวคือ ภาครัฐมักมีนโยบายในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ส่งผลให้เกิดโครงการต่าง ๆ มากมายเพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว โรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานปลายทางที่จำเป็นต้องรับนโยบายและคำสั่งจากหน่วยงานเบื้องบน ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติปลายทางไม่มีอำนาจในการตัดสินใจและจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ร่วมกับภาระงานเอกสารที่ดึงเวลาครูออกจากหน้าที่หลักคือการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน จึงทำให้ครูไม่มีเวลาในการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ไม่มีเวลาในการออกแบบการเรียนรู้และเตรียมสื่อที่เหมาะสมกับนักเรียน ในส่วนการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

สะท้อนว่าโครงการนี้ช่วยส่งเสริมศักยภาพของครูให้ตระหนักในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณ แรงงานในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการทำงานของครู เช่น วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและโรงเรียน การปรับนโยบายต่าง ๆ ซึ่งบางนโยบายผู้บริหารโรงเรียนก็ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเพราะเป็นคำสั่งที่ได้รับมาจากเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ประโยชน์ จุดเด่นของโครงการที่สร้างการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการศึกษาที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดเด่นของโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศจากครูผู้เข้าร่วมการอบรม พบว่า ครูได้พัฒนาตนเอง นักเรียนได้รับประโยชน์โดยตรงและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นลำดับ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ตัวครูเองได้พัฒนาตนเอง มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อตนเอง ต่อนักเรียน ต่อเพื่อนครูด้วยกัน ทำให้ครูเข้าใจถึงพัฒนาการของนักเรียน คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนในแต่ละคนเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้และสื่อการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2545; Miller, 2013) อีกทั้งนักเรียนยังเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรง หากครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน มีความกระตือรือร้น ตั้งใจเรียนมากขึ้นและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ก็มีความสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน (สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม, 2544) มีการจัดมุมต่าง ๆ เช่น มุมบอร์ดความรู้ (Display) มุมการอ่าน มุมหนังสือ มีการจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรมและการทำงานของนักเรียนที่มีรูปแบบหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเดี่ยว คู่และกลุ่มสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ประเด็นที่ 2 เสนอแนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญสู่โรงเรียนกรุงเทพมหานคร

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา ครูจึงมีความจำเป็นต้องเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Professional Development: CPD) ซึ่งแนวคิดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีรูปแบบใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน ตามที่ Mensah and Jonathan (2016) ได้ศึกษากลไกการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการจัดฝึกอบรมด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูเป็นผู้รับการฝึกอบรม สะท้อนให้เห็นว่าการอบรมนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่าโปรแกรมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของครู

การจัดการฝึกอบรมที่เป็นไปตามนโยบายสั่งการจากบนลงล่าง (top-down approaches) บางส่วนไม่สามารถตอบ

โจทย์การแก้ปัญหาในชั้นเรียนของครูได้ อีกทั้งการจัดฝึกอบรมตามนโยบายจำนวนไม่น้อยที่เป็ยตเป็ยเน็ยการปฏิบัติหน้าที่หลักของครู คือ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งนอกจากจะไม่เป็นการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนเองแล้วยังส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนอีกด้วย ซึ่งการศึกษาสภาพการจัดการฝึกอบรมครูของสาธารณรัฐมาซิโดเนีย โดย Wyatt and Ager (2016) มีแนวโน้มที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ครูเริ่มรู้สึกเฉยชาต่อการรับการฝึกอบรมตามนโยบายที่ถูกสั่งการจากบนลงล่าง ผู้จัดการฝึกอบรมจึงควรคำนึงถึงรูปแบบและกิจกรรมการฝึกอบรมที่สร้างความเชื่อและความตระหนักเพื่อพัฒนาวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของครู และสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนได้จริง โดยแนวทางการอบรมที่ตอบสนองคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง จำเป็นต้องให้ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการออกแบบการจัดการเรียนการสอน และวางบทบาทตนเองเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ของผู้เรียนในทำทาทายต่อการพัฒนาความสามารถ ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยการฝึกอบรมจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาครูให้ตอบสนองการพัฒนาผู้เรียน Naeghel et al., (2016) ทำการศึกษาผลลัพธ์ของการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูระดับประถมศึกษาที่มีต่อแรงจูงใจในการอ่านหนังสือด้วยตนเองของนักเรียน พบว่า การฝึกอบรมครูต่อเรื่องรูปแบบการสร้างแรงบันดาลใจมีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนรักการอ่านมากขึ้น อยากเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างชั้นเรียนของครูที่เข้ารับการอบรมและครูที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม

การฝึกอบรมในโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศนั้น พบว่า มีความแตกต่างจากการฝึกอบรมของครูที่ผ่านมา กล่าวคือ ไม่สิ้นเปลือง ไม่เบื้อหน่าย และครูมีความต้องการพัฒนาตนเองโดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือให้นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านความสุขในการเรียน ความกล้าแสดงออก กล้าคิดกล้าทำ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และอีกประเด็นที่สำคัญคือ การเข้าสนับสนุนจากทีมติดตามอย่างใกล้ชิด มิได้เข้ามาจับผิดหรือต่อว่า เป็นการลดช่องว่างของความเป็นผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน ดังนั้นโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศจึงเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อคิด ข้อค้นพบไปศึกษา พัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียน

■ บทสรุปจากการวิจัย

การศึกษาผลการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่แก้ปัญหาการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมายาวนานได้ประสบผลสำเร็จด้วยการนำหลักการแนวคิดการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education) มาดำเนินการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีภูมิหลัง ความเสี่ยงและขาดโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาที่ดี มีคุณภาพทัดเทียมกับนักเรียนในสังกัดอื่น ๆ ด้วยความร่วมมือของภาคราชการและภาคเอกชนในการยกระดับโรงเรียน ครู หลักสูตร สิ่งแวดล้อมและนักเรียน จากการดำเนินการส่งผลให้โรงเรียน กรุงเทพมหานครมีระบบหลักสูตร การบริหารงานวิชาการ มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ มีบรรยากาศทางการเรียนรู้ที่ดี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนดำเนินไปด้วยดีจนบรรลุเป้าหมายในเชิงคุณลักษณะ สมรรถภาพ ทักษะและค่านิยมของ นักเรียนที่พบว่า นักเรียนมีความสุขในการเรียน กระตือรือร้น มีระเบียบวินัย กล้าคิดกล้าแสดงออก วิเคราะห์แยกแยะได้ ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม หลักสำคัญของการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

จุดเด่นและจุดแข็งของงานวิจัยนี้คือระบบการฝึกอบรมในหลักสูตรการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child-Centered Education) ซึ่งเน้นการฝึกอบรมตามหลักสูตร CCE ที่มีเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ครู หลักสูตร นักเรียน เน้นการฝึกอบรมอย่างเข้มข้น สนุกสนาน ได้สาระความรู้ทฤษฎี การลงมือปฏิบัติ เทคนิคทักษะต่าง ๆ โดยรูปแบบเนื้อหาดำเนินไปตามโครงสร้างของหลักสูตร 4 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพแวดล้อม สะอาดปลอดภัย การจัดพื้นที่ว่าง การจัดกิจกรรม การจัดมุมหนังสือและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงผลงานนักเรียน 2) ด้านครู ให้เข้าใจถึงพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน พัฒนาการความ

แตกต่าง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดกิจกรรมและสื่อการสอน 3) ด้านหลักสูตร เน้นกิจกรรมบูรณาการที่หลากหลาย การประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) ด้านนักเรียน ความสุขของนักเรียน การเคารพกติกาในชั้นเรียน กล้าคิดกล้าแสดงออก ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการสนับสนุนครู เข้าช่วยเหลือและให้คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร (Coaching and Mentoring) ติดตามดูแลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องจนเกิดสัมพันธภาพและให้เกียรติกัน การวิจัยในครั้งนี้เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างในการแก้ปัญหาการปฏิรูปการศึกษาของกรุงเทพมหานคร หากมีการขยายต่อยอด ประยุกต์และสร้างเครือข่าย การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ทั้งระบบจะส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน

■ ข้อจำกัดหรือข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. กรุงเทพมหานคร: นโยบายและทิศทางของโครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศต้องเป็นแผนงานหลักของการปฏิรูปการศึกษากรุงเทพมหานครภายใต้กรอบระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2568 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืนและดำเนินการขยายไปสู่ 440 โรงเรียน ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนต้นแบบ 50 เขต สร้างเครือข่าย สร้างแกนนำครู วิทยากรและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาปฏิรูปโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

2. รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ: โครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สิ่งแวดล้อม หลักสูตรการศึกษา ครู นักเรียน เป็นการปฏิรูประดับกลางและล่างสุด เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่แก้ปัญหาวิกฤตการศึกษาได้อย่างตรงจุดและควรศึกษาค้นคว้าความรู้เหล่านี้ในการกำหนดทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในเชิงนโยบายการกระจายอำนาจการศึกษาและพื้นที่จัดการตนเอง

3. โรงเรียน ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ: โครงการโรงเรียนกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศมีการนำร่องทดลองใช้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแล้ว ผู้บริหารการศึกษาและครูโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความประสงค์จะปฏิรูปการเรียนรู้อย่างขาดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมถูกต้อง สามารถนำแนวคิดนี้สู่โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความมั่นใจในการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนแต่ละแห่งได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยระยะยาว (Longitudinal research) เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถนำข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 4 ด้านในระดับต่อไป

■ กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิชิน โสภณพนิช ขอขอบพระคุณที่ได้ให้การสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขอขอบคุณศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านเด็กและเยาวชนที่ช่วยให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จไปด้วยดี

References

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *การประเมินผลจากสภาพจริง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทีศนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัฒนาพร รัชชบุทกซ์. (2545). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส
- วิจิตร อวาทกุล. (2550). *การฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีอรุณ เรศานนท์. (2537). *การจัดการงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาบรรณ. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและการประเมินตามสภาพจริง*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ The Knowledge Center.
- สำลี รักสุทธี. (2543). *ทางก้าวสู่ครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร. (2556). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575)*. สมุทรสาคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- อรนุช อยู่ทิมและคณะ. (2546). *Authentic Assessment*. วารสารวิชาการ. 6(1): 9-14.
- Blanchard, N. P., & Thacker, W. J. (2007). *Effective training systems, strategies, and practices* (3rd Ed). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Buckley, R. & Caple, J. (2007). *The theory and practice of training* (5th ed). London: Kogan Page Publishers.
- European Union. (2009). Council Conclusions of 26 November 2009 on the professional development of teachers and school leaders (Official Journal 2009/C 302/04, 12.12.2009).
- Mensah, D. K., & Jonathan, A. W. (2016, April). TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT: KEYS TO BASIC SCHOOL TEACHERS' CURRICULUM PRACTICE SUCCESS IN GHANA. *British Journal of Education*, 4(4), 29-37. Retrieved December 14, 2016, from <http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Teacher-Professional-Development1.pdf>
- Milhem, W., Abushamsieh, K., & Pérez Aróstegui, M. (2014). Training strategies, theories and types. *Journal of Accounting, Business & Management*, 21(1), 12-26.
- Miller, J.J. (2013). A better grading system: Standards-based, student centered assessment. *English Journal*, 103(1), 111-118.
- Naeghel, J. D., Keer, H. V., Vansteenkiste, M., Haerens, L., & Aelterman, N. (2016). Promoting elementary school students' autonomous reading motivation: Effects of a teacher professional development workshop. *The Journal of Educational Research*, 109(3), 232- 252. doi:10.1080/00220671.2014.942032
- Wyatt, M., & Ager, E. O. (2016). Teachers' cognitions regarding continuing professional development. *ELT Journal*. doi:10.1093/elt/ccw059